

ÅRSRAPPORT 2008

Agder og Telemark biskop • Agder og Telemark bispedømmeråd



Innhold

Kapittel 1 - Innledning	2
1.1 Bispedømmerådet	2
1.2 Virksomhetsplan og resultatmål.	3
1.3 Økonomi	3
Resultatmålene i virksomhetsplanen	3
Kapittel 2. Presteskapet – etaten.	4
2.1 Generelle trekk	4
2.2 Omtale av departementets resultatmål.	4
2.3 Spesielle personalområder	6
Kapittel 3 - Sektorrapportering	8
3.1. Generelle inntrykk.	8
Kapittel 3.2 – Omtale av departementets resultatmål	9
3.3. Biskopens tjeneste – spesielt	14
Kapittel 4 - Kirkelig statistikk, tendenser og endringer.	15
Avslutning	16

Forsidebilde:

Dåpsengel i Skien kirke.

Skien menighet ble vistsert av biskopen i 2008

Kapittel 1 - Innledning



Bispedømmerådet: Bak f.v.: Terje Hærås, biskop Olav Skjevesland, Per Øistein Rogstad og Jan Olav Olsen
Foran fra venstre: Stein Reinertsen, Iselin Aartun, Jorund Andersen (Arkivfoto/ATB)

Årsrapporten for Agder og Telemark bispedømme for 2008 er en felles årsrapport for Agder og Telemark biskop og Agder og Telemark bispedømmeråd. Den bygger på årsrapportene fra prostene til biskopen og innspill andre medarbeidere og kirkelige virksomheter samt data om virksomheten i bispedømmet.

Kapittel 1 - Innledning:

Kapitlet omtaler bispedømmerådets virksomhet og her vil resultatmål og bispedømmerådets virksomhetsplan bli referert. I tillegg er det et eget avsnitt om økonomi.

Kapittel 2 - Etatsrapportering:

I dette kapitlet gis en generell omtale av prestatjenesten, samt måloppnåelse av virksomhetsplanens resultatmål og departementets resultatmål for prestatjenesten.

Kapittel 3 - Sektorrapportering:

Dette kapitlet omhandler generelle hovedtrekk og trender ved den kirkelige virksomhet i bispedømmet. Måloppnåelse for det menighetsbyggende arbeid i menighetene og departementets resultatmål for bevilgningene til bispedømmeråd og biskop

samt et eget avsnitt om biskopens virksomhet.

Kapittel 4 - Statistikk

I dette kapitlet omtales utviklingstrekk i kirkestatistikken for bispedømmet.

1.1 Bispedømmerådet

Bispedømmerådet har slik sammensetning i perioden 2006 – 2010: Terje Hærås (Skien), leder, Jorund Andersen (Kristiansand), nestleder, Iselin Aartun (Lillesand), Jan Olav Olsen (Gjerstad), Stein Reinertsen (Farsund) geistlig representant, Per Øistein Rogstad (Kvinesdal) lek kirkelig representant og biskop Olav Skjevesland.

I året som har gått har bispedømmerådet hatt 8 møter. Et av møtene var et telefonmøte hvor det ble behandlet en hastesak. Det er behandlet 17 tilsettingsaker. For øvrig har bispedømmerådet vedtatt nye boligpolitiske retningslinjer, opprettet valgråd for bispedømmerådsvalget behandlet budsjett og regnskapsaker og virksomhetsplan, samt en rekke høringsuttalelser til Kultur- og kirke departementet og til Kirkerådet, herunder sak om styrket demokrati i Den norske kirke. Bispedømmerådet

Resultatmålene i virksomhetsplanen	
1	All virksomhet skal med basis i kjerneverdiene ha høy kvalitet på tjenestene og god service over for samarbeidspartnere i alle ledd.
2	Virksomheten skal ha et særlig fokus på medarbeiderskap i 2008. Det skal gjennomføres arrangementer og arbeides med temaet på tvers av avdelinger.
3	Det skal arbeides spesielt med kompetanseutvikling for presteskapet, for proster og for medarbeidere på bispedømmekontoret.
4	Det skal utformes nye boligpolitiske retningslinjer.
5	Tjenesteordningene for menighetsprester skal være implementert i alle prostier innen utgangen av 1. halvår.
6	Gudstjenesteprosjektet "Liv i kirken" skal evalueres og avsluttes
7	Det skal utarbeides planer for implementering av Diakoniplan for Den norske kirke.
8	Systemer for virksomhets- og risikostyring skal videreutvikles.
9	Ungdomskonsulent og misjonskonsulent omgjøres til faste stillinger.
10	Bedret likestilling innen de ulike stillingskategorier.

har hatt møte med bispedømmets representant i Mellomkirkelig råd og hatt fellesmøte med ungdomsrådet i bispedømmet. På møtet med representanten i Mellomkirkelig råd var kirken i Midtøsten (som også var tema på kirkemøtet 2009) et av temaene. På møte med ungdomsrådet var blant annet sak om ungdomspastor oppe til behandling. Denne saken fikk også betydelig oppmerksomhet under fjorårets kirkemøtet 2008.

1.2 Virksomhetsplan og resultatmål.

Bispedømmerådet vedtok virksomhetsplan for bispedømmerådets og biskopens virksomhet i møte 20. februar 2008. Virksomhetsplanen hadde i utgangspunktet 10 resultatmål. Blant annet som følge av stortingsforliket om stat/kirke og konsekvensene av dette i forhold til arbeid med styrket demokrati i kirken, ble revidert virksomhetsplan vedtatt i bispedømmerådets junimøte: De reviderte resultatmålene fremgår av tabellen over.

Satsingsområder

For perioden 2007 - 2010 har bispedømmet følgende satsingsområder: **Medarbeiderskap, trosopplæring og gudstjenesteutvikling.**

Satsingsområdene skal fokusere på de temaene som prioriteres innenfor

alle fagområdene som biskop og bispedømmeråd har ansvar for å ivareta etter kirkeloven og tjenesteordningen for biskoper. Satsingsområdene gjenspeiler prioriteringer på tvers av fagfelt og målgrupper. På denne måten vil satsingsområdene forankres og gjenkjennes i hele organisasjonen.

Bispedømmerådets tilsatte er forpliktet på verdier mål og prioriteringer i strategidokumentet og skal gjennom sitt arbeid bidra til formidling av disse.

Under behandlingen av revidert virksomhetsplan vedtok bispedømmerådet at satsingsområdet medarbeiderskap, implementering av diakoniplanen og arbeidet med

risikostyring, av kapasitetsmessige grunner skulle nedtones noe i forhold til opprinnelige planer.

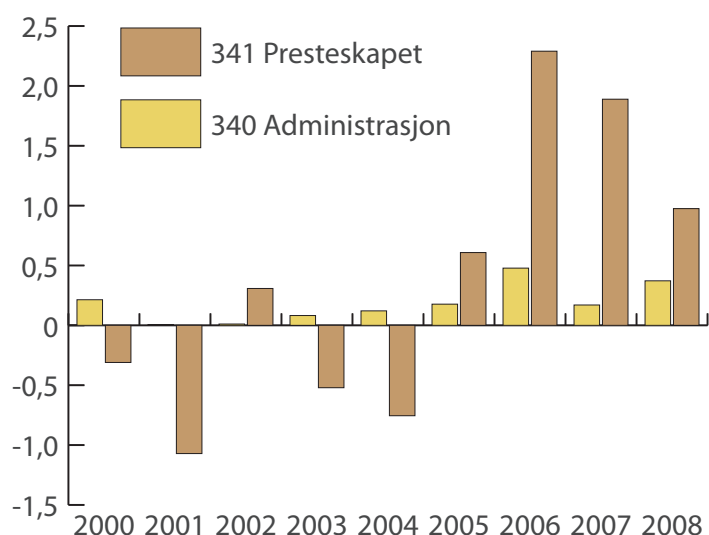
1.3 Økonomi

Diagrammet nedenfor viser regnskapsresultatet de siste årene. Administrasjonskapitlet har hatt et mindreforbruk hele perioden, mens prestekapitlet fram til 2004 hadde merforbruk. I 2004 ble det gjennomført innsparingstiltak som bidro til mindreforbruk på prestekapitlet. De siste årene har en brukt av dette overskuddet for å dekke opp kostnader utover reell tildeling.

Kapittel 0340/3340, **Kirkelig administrasjon**, utenom tilskuddsposter, viser et netto forbruk for 2008 på kr. 9.104.121. Dette er et mindreforbruk i forhold til endelig tildeling på kr. 371.879. Årsaken til det betydelige mindreforbruket og den lave veksten skyldes i hovedsak at bispedømmekontoret har hatt to langtidssykmeldte med refusjon av sykepenger. Det har bare delvis vært engasjert vikarer i disse stillingene. Videre har en medarbeider hatt permisjon og det er tatt inn vikar bare i deler av permisjonsperioden.

På kapittel 0341/3341, **Presteskapet**, var netto forbruk kr 77.480.289. Dette er et mindreforbruk på kr. 975.711 i forhold til samlet netto tildeling. På prestekapitlet ble det overført et overskudd fra 2007 på kr. 1.889.000. Resultatet viser altså et merforbruk i

Regnskapsresultat i mill kr



forhold til den reelle tildelingen for 2008 på ca kr 914.000. Årsaken til mindreforbruket er i hovedsak at det har vært et betydelig sykefravær med refusjon av sykepenger og at det har vært vanskelig å rekruttere vikarer. Videre har deler av fraværperioder ved sykdom og studiepermisjoner etc. blitt dekket av faste vikarprester. En annen årsak til innsparingene er at refusjoner for 2007 er for sent innbetalt og blitt godskrevet i 2008.

I tildelingen er det ikke gitt full kompensasjon for endringer i godtgjøringssetninger for beredskap, vikartjeneste og for reiseutgifter. Dette er hovedårsaken til at forbruket ligger høyere enn den reelle tildelingen for året.

Kapittel 2. Presteskabet – etaten.

2.1 Generelle trekk

Prostenes rapporter melder om et godt motivert presteskabet med høy kallsbevissthet.

Det meldes om gode kollegiale forhold, og det er lite konflikter rundt i stabene. Mange prester har et sterkt arbeidspress. Det er problemer med å få tatt ut fridagene i noen prostier.

Året 2008 medførte betydelig utskifting i presteskabet, og prosentandelen kvinner er økt. Det er således tilsatt 5 kvinner som sokneprest er og 2 kvinnelige kapellaner. I løpet av året er Audun Myhre utnevnt til domprost.

Ellers har bispedømmet nå utarbeidet en ny kompetanseplan, som det skal bli interessant å se effekten av.

En viktig ressurs i bispedømmet er de 9 ungdomsprestene som tjenestegjør på basis av ulike finansielle kombinasjonsløsninger, hovedsaklig på midler fra givertjeneste.

På grunn av høy gjennomsnittsalder på presteskabet blir seniorpolitikk stadig mer etterspurt. Vi får til noen

få enkle tiltak med tilpasset tjeneste, men de trange økonomiske rammer gjør handlingsrommet lite. Det må til en langt mer offensiv bevilgningspolitikk. Det etterlyses også en "juniorpolitikk" for unge prestefamilier med barn. Det er en utfordring å dekke opp menighetenes behov for kontinuerlig tjenstedekning ved lange og gjentatte fødsels- og omsorgspermisjoner.

2.2 Omtale av departementets resultatmål.

Sikre menighetene og det enkelte kirkemedlem regelmessig geistlig betjening

Prestetjenesten har fungert godt også i 2008. Årsmeldinger fra prostene, visitasrapporter og andre typer tilbakemeldinger bekrefter dette. Det er tilsatt mange nye prester. Ellers registrerer også Agder og Telemark bispedømme langt kortere søkerlister til prestestillinger. At 3 stillinger måtte kunngjøres på nytt av i alt 10 tilsetninger bekrefter dette. Vikarproblemer blir løst, men med færre prester å henvende seg til er det ofte et krevende puslespill for personalavdelingen for å få tjenestene dekket. Endringen i vikaravtalen som gir rom for godtgjøring for vikartjeneste innenfor eget tjenstedistrikt har vært et viktig virkemiddel for å løse vikarutfordringene. Dette gjelder spesielt i utkantstrøk hvor det utover de fast tilsatte prestene, sjelden finnes personer med kompetanse til å gjøre prestetjeneste.

Tilsettingsprosedyrene etter det nye personalreglementet er tidkrevende og kan til tider bli prioritert på bekostning av andre viktige personaloppgaver. På den annen side mener vi at det grundige arbeidet som nå gjøres ved tilsetninger bidrar til å gi menighetene de beste medarbeiderne samtidig som faren for å foreta feilansettelser reduseres. I 2008 har bispedømmekontoret tatt i bruk datasystemet Webcruiter for å effektivisere og forenkle arbeidet med tilsetninger.

Som følge av Kirkemøtets vedtak i 2007 har bispedømmerådet vedtatt at stillingsannonser skal stille særskilte krav til samlivsform.



Audun Myhre innsettes til prost i Domprostiet (Foto: G.Myre/ATB)

Tilpasse prestetjenesten til lokale forhold og utfordringer.

I tillegg til prester lønnet over prestekapitlet har Agder og Telemark bispedømmeråd inngått samarbeidsavtaler med fellesråd, menighetsråd, kommuner og organisasjoner om finansiering av prestestillinger. De fleste av disse gjelder ungdomsprester tilsatt av menighetsråd/fellesråd som i deltidsstilling også gjør tjeneste som prostiprester. I tillegg til dette gjelder samarbeidsavtalene for studentprester, institusjonsprester og fengselsprester. Disse samarbeidsavtalene gjør det mulig å effektivisere ressurser til prestetjeneste til å strekke lenger. Samtidig er det utfordrende både for arbeidstakere og arbeidsgivere å kombinere ulike tjenester og arbeidsoppgaver på en effektiv og hensiktsmessig måte.

I forbindelse med innføring av tjenesteordningene ble gudstjenesteforordningene gjennomgått i de fleste prostier. Etter ny tjenesteordning for biskoper er prostene delegert myndighet til midlertidig endring av gudstjenesteforordninger. De er under et stadig press for å redusere gudstjenestetallet for å imøtekomme en stadig stammere økonomisk situasjon i fellesrådene.

Tjenesteordningene er innført i hele bispedømmet og alle prester har undertegnet arbeidsavtale etter ny ordning. Det er igangsatt en evaluering av implementeringsprosessen, og i 2008 er det gjennomført evalueringsmøter i tre prostier. Stort sett er vurderingen av ny tjenesteordning positiv.

Utvikle kunnskaper, ferdigheter, holdninger og motivasjon for tjenesten hos den enkelte prest

2008 har vært et spennende år med tanke på utvikling av nye planer for kompetanseutvikling i bispedømmet. Til nå har over halvparten av midlene av den samlede tildeling til etterutdanning gått med til dekning av vikarutgifter i permisjonstiden for dem som har fått innvilget studieprosjekter. Den norske kirkes presteforening har i samarbeid med bispedømmerådet ønsket å revidere dagens ordning med



Bilde Bent Inge Misje mottok Olavstipendet fra kultur- og kirkeministeren under en markering i departementet (Foto: Foto: Kultur- og kirke departementet)

tanke på å få en bedre utnyttelse av de totale tildelte midler ved å se på mulige alternative løsninger. Det er i løpet av året arbeidet fram et forslag som vil bli framlagt bispedømmerådet og implementert i løpet av 2009. Ordningen tar sikte på å redusere kostnader til vikardekning å omdisponere disse studiemidler. Så langt har nytt endringsforslag blitt møtt med en positiv holdning fra de fleste involverte.

I 2008 viser etatsstatistikken at det er tatt ut 1274 dager til etterutdanning i presteskaper. Dette er en økning på 474 dager i forhold til 2007. Vikardekningen har likevel holdt seg på samme nivå som fjoråret. Dette viser at det er potensial for en bedre utnyttelse av dagens ressurser, slik at de rammer som REU har fått tildelt kan omfordeles og gi større kompetanseproduksjon enn tidligere.

I tillegg til ordinære REU-kurs gjennomføres det lokalt også et betydelig studie- og kompetanseutviklingsarbeid. Konfirmantlærerkurs og arbeidet med liturgireformen er eksempler på dette. Forslaget til ny kompetanseutviklingsplan legger opp til å systematisere dette og gjøre kompetanseutvikling til en naturlig og inkludert del av prestetjenesten.

Etterutdanningsvirksomheten har også i fjor vært preget av at prostier reiser til faglig interessante mål med

en kvalifisert faglig bistand: Aust-Nedenes hadde en faglig reise til "sendebrevs-menighetene" i Tyrkia, Bamble til Lindisfarne, Mandal til Lesvos, og lignende. Flere av bispedømmets prester deltok på en studietur til Midtøsten. I tillegg til faglig utbytte får vi tilbakemelding om at disse studieturene bidrar til å styrke fellesskapet blant medarbeiderne og gir et lite pusterom i en ellers travel prestehverdag.

Olavstipendet for 2008 ble tildelt sokneprest Bent Inge Misje i Holt prestegjeld. Olavstipendet er arbeidsstipend som i tillegg til ett års permisjon med lønn, omfatter 100 000 kroner i stipend. Under overskriften "Hvor ble det av mitt barn? – En undersøkelse av kirkens behandling av dødfødte barn i Norge", vil Bent Inge Misje se på tradisjonen med gravlegging av dødfødde barn og de erfaringer som pårørende har hatt i møte med kirken i samband med dette.

Motivere og tilrettelegge for flere kvinner til tjeneste som menighetsprester og i lederstillinger i kirken

Bispedømmerådet har også i 2008 hatt fokus på å få inn kvinner i bispedømmets prestestillinger. Av et totalantall på 45 søkere til utlyste prestestillinger har 16 av disse vært kvinner. Av de 10 tilsetninger som har vært foretatt i 2008 er det blitt tilsatt 7 kvinner.

Bispedømmet har ved utgangen av 2008 totalt 21 kvinner tilsatt i prestestillinger. Dette utgjør 15,7 % kvinneandel, som er en økning fra 2007 på 2,5 prosentpoeng. Ser man utviklingen over litt tid har andelen kvinner i prestestillinger økt fra 2,5% i år 2000 til nå altså 15,7 %. Bispedømmerådet ser med tilfredshet på denne utviklingen og vil fortsatt arbeide for å få tilsatt enda flere kvinner.

Som et ledd i den økte fokusering på likestilling og ansettelse av flere kvinner i bispedømmet, har bispedømmerådets to kvinnelige medlemmer i 2008 deltatt på likestillingskonferanse på Island. Tilbakemeldingene fra konferansen er gode og bispedømmerådet vil fortsatt stimulere til deltagelse på liknende konferanser som setter likestilling på dagsorden.

Styrke ledelsen av prestedtjenesten, samordningen mellom prestene og kirkens valgte organer og samvirket mellom prestene og andre kirkelig tilsatte.

Prosten er en viktig lederressurs i bispedømmet. I tillegg til ledelse av prestedtjenesten er prostene i ferd med å få en sentral koordineringsfunksjon på prostnivå i forbindelse med de mange kirkelige reformer, samtidig som de har en viktig rolle i samhandlingen mellom embetslinjen og rådslinjen.

Vi registrerer et godt samvirke mellom prostene og kirkevergene, noe som bl.a. er stimulert gjennom prosjektet "Sammen om å lede". Med utgangspunkt i det nasjonalt initierte prosjektet er det etablert et eget samhandlingsprosjekt mellom proster og kirkeverger i bispedømmet.

Det er gitt tilbakemelding om at det er viktig å utvikle samspeillet mellom prost og sekretær med tanke en effektiv prostetjeneste. Derfor er det utfordrende at sentrale myndigheter legger begrensninger på muligheten for delegasjon av administrative funksjoner fra prost til sekretær fordi disse har et tilsetningsforhold i fellesrådene.

Samtlige proster har deltatt på proste-konferansen i Stavanger våren 2008 og på det regionale prosteutviklingsprogrammet UPP.

Biskopen har redusert antallet visitaser fra 8 til 5 pr år som følge av presesfunksjonen. Biskopen har prioritert å delta på en tjenestekonferanse i hvert prosti pr år. I tillegg til dette deltar biskopen på årlige fellessamlinger både for diakoner og kateketer.

Sikre gode arbeidsvilkår for prestene

Vi ser det som svært vesentlig at alle får tilbud om veiledning, og det er nå lagt til rette for at alle prester, kateketer og diakoner i Agder og Telemark bispedømme får tilbud

om arbeidsveiledning. I 2008 har 13 veiledningsgrupper vært aktive. 11 av disse gruppene hadde sin oppstart i 2008. I stedet for å organisere ABV som to-årige gruppetilbud er nå gruppene gjort "åpne." Det vil si at det er mulig for deltakere å avslutte eller fortsette deltakelsen etter endt vårsemester. Nye deltakere tas inn hver høst eller når det blir ledige plasser ellers i året.

I 2008 var ABV i bispedømmet budsjettert med kr. 520 000. I 2008 ble det gjennomført seminar for alle veiledere. Agder og Telemark bispedømme har 15 aktive veiledere. 3 av veilederne er kvinner.

Totalt (med diakoner og kateketer) mottok 81 personer veiledning i grupper i 2008. 57 av disse er prester, 15 er kvinner. Totalt antall kvinner, medregnet kateketer og diakoner, er 31. Alle prostene deltar i egne veiledningsgrupper for proster.

Vi har også kontakt med veiledere som gir individualveiledning. I 2008 var det 11 personer (prester) som mottok individuell veiledning i kortere eller lengre periode. 5 av disse var kvinner

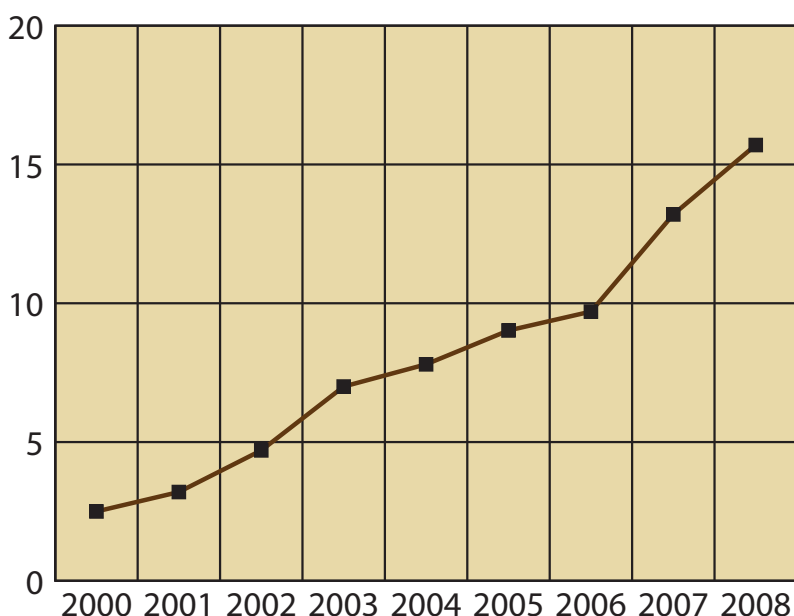
2.3 Spesielle personalområder

Boligforvaltning

Det lar seg ikke nekte at boplikten flere ganger fremstår som en vanske ved presteansettelser. Det er for eksempel lettere å få søkere til et langsiktig vikariat uten boplikt, enn til fast stilling med boplikt. Både i spørsmålet om rekruttering og om temaet boplikt er nok vi i kirken dyktigere på analyse enn strategi.

Bispedømmerådet har vedtatt nye boligpolitiske retningslinjer. Her heter det at bispedømmets boligpolitikk skal styrke nærhet mellom menighet og prost, bidra til en utvikling av boligforvaltningen som gjør at boligordningen stimulerer rekrutteringen til prestedtjeneste i bispedømmet, fremmer trivsel for prestefamiliene og utvikler et godt samarbeidsforhold mellom bispedømmet, OVF og de enkelte kommuner.

Prosentvis andel kvinnelige prester





F.f.v.: Sissel Hasleholm, Ragnhild Feyling, Gunvor Holseth, Åsta Ledaal, Olav Skjevesland, Hege Andal, Berit Bjørnerud, Ragnhild Aas Olsbu.
B.f.v.: Julia Ann Engstrand, Torill Farstad Dahl Aud Sunde Smemo, Solfrid Bjørkelid, Birte Løvåsen (Foto: Kristin Ellefsen FVN)

En har sett at et økende antall fritaks-søknader begrunnet i prestens eller andre familiemedlemmers helsesituasjon. I slike tilfelle skal nå saksdokumentene forelegges oppnevnte medisinske sakkyndige før saken behandles i bispedømmerådet.

Sykefravær:

Sykefraværet har i 2008 øket med 0,24% i forhold til 2007. Fraværet totalt for prestskapet ligger nå på 4,02%. Bispedømmet er en IA-bedrift og ansatte kan skrive egenmelding for inntil 8 dager sammenhengende fravær, det viser seg imidlertid at dersom fraværet er på mer enn 2 dager, leverer så godt som alle legeattest. 21 personer har i 2008 benyttet egenmelding, av disse har kun 1 person mer enn 5 egenmeldingsdager.

HMS-arbeid

Det har i 2008 vært relativt stor aktivitet i forhold til å forbedre HMS-arbeidet i bispedømmet. Viktig i denne sammenhengen har vært HMS-gruppa som ble nedsatt som et samarbeidsorgan mellom bispedømmekontoret og styret i Agder og Telemark kirkevergelag. Gruppas mandat har blant annet vært å se på hvilke ordninger som i dag eksisterer innen HMS-feltet, en ajourføring av samordningsavtaler mellom fellestråd og bispedømmekontor, prosedyrer for HMS-arbeid, samt

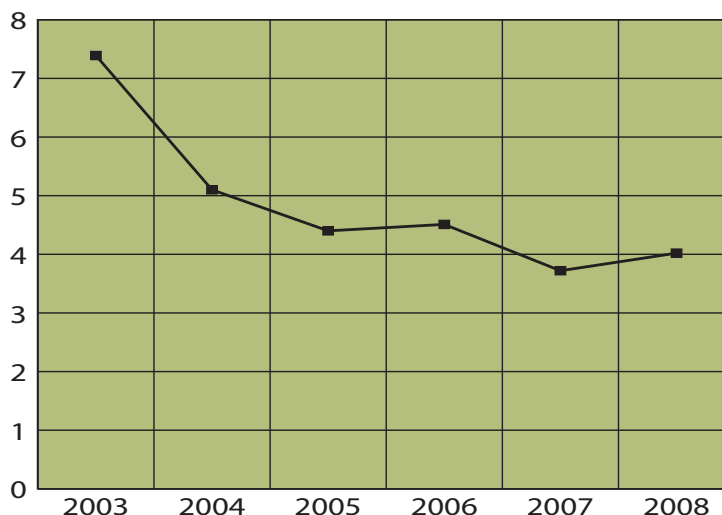
diverse ansvarsavklaringer.

Ved utgangen av 2008 har gruppa lagt fram for oppdragsgiver et nytt avtaleformular for samordningsavtaler, sammen med en utførlig veiledning som skisserer hvordan avtalen tenkes brukt og tilpasset lokale forhold. Som en del av den totalpakke gruppa har lagt frem følger også forslag til protokoll for vernerunder og hovedsjekklister med HMS-krav og forslag til lokale planer for oppfølging av HMS-saker som arbeidsgiver blir gjort kjent med. Gruppa har også arbeidet fram en prosedyreoppskrift som kan benyttes ved konflikthåndtering ute i menighetene.

I 2009 vil HMS-gruppa arbeide videre med å få på plass prosedyrer for varsling av kritikkverdige forhold på arbeidsplassen, en forbedring av avviksmeldingssystemet, samt handlingsplaner for lokale prosedyrer i forbindelse med seksuelle overgrep. Dette vil forhåpentligvis være viktige bidrag til en god HMS-ivaretagelse av alle ansatte i bispedømmet.

HMS-håndboka var planlagt revidert i 2008, men dette arbeidet planlegges gjennomført i 2009 slik at nytt gjenomarbeidet stoff fra HMS-gruppa blir en naturlig del av dette.

Sykefravær i prosent



Kapittel 3 - Sektor-rapportering

3.1. Generelle inntrykk.

Hovedinntrykket er at den kirkelige sektor i bispedømmet viser stor stabilitet. Prostene rapporterer om mye godt og solid arbeid i menighetene.

Det er de store reformene som nå tiltrekker seg oppmerksomheten. Menighetene stiller med ulike forutsetninger. Noen har bra ressurser og går til verket med optimisme, mens menigheter med små ressurser møter utfordringer som oppleves svært krevende.

I tillegg til reformene kommer nye planer for diakoni og kirkemusikk. Mange er uttaler at: "Alt kommer på en gang". Det er diakoniplanen som hittil har fått best oppfølging, ikke minst gjennom innsatsen fra diakonene og diakonutvalgene. For å avverge tretthet og slitasje ute i menighetene, er det klokt å prioritere satsingsområdene, ellers vil det ene gode formål stenge veien for andre satsinger.

Barne- og ungdomsarbeidet varierer. I noen menigheter blomstrer ungdomsarbeidet, ofte takket være lønnede ungdomsarbeidere og ungdomsprester (9 i alt) som er finansiert dels på givertjeneste, dels vikarmidler. Kristiansand kommune lønner en 50 % ungdomsarbeider i samtlige av byens menigheter. I bygdene er problemet ofte at ungdom med lederansvar flytter pga videre skolegang og studier. Det skader kontinuiteten.

Nevnes må også at bispedømmet har et velfungerende ungdomsting og ungdomsråd som arbeider nært med bispedømmeråd og biskop. Ungdomsrådet er aktivt med under sstifts-arrangementer og ved visitaser. Når det gjelder de aller minste, er babysang blitt en suksess i mange menigheter.

Bispedømmet har landets to eneste prostidiakoner. De gjør en formidabel innsats – selv, og inspirerer

gjennom en rekke diakonutvalg (Vest-Telemark og Otredal). Nevnes bør også at Kirkens bymisjon er etablert i Kragerø, med stor velvilje fra kommunen. Arendal kommune finansierer en institusjonsprest for byen. Prosjektet "Tro og Lys" har fått godt feste flere steder (Lillesand, Flekkefjord). Arbeidet for å integrere flyktinger og asylsøkere i menighetene, drives særdeles godt i Farsund, og gjennom Kristent Interkulturelt Arbeid. Diakonene i Vest-Telemark er også fast til stede ved større festivaler i Seljord.

Kirke/skole-samarbeidet er under reorganisering. Her deltar flere kateketer med å klargjøre de formelle forhold i lys av RLE-faget. På få steder har det vært diskusjoner rundt skolegudstjenestene, men hovedbildet er at skolene ønsker gudstjenestene som del av tradisjonsformidlingen. I selve RLE er det nå slik at kirken tilbyr seg som ressurs i realiseringen av læreplanen. Stort sett kan en si at relasjonene skole-kirke lokalt fortsatt fungerer, men da på et ny-definert grunnlag.

Kirken og de frivillige organisasjoner har jevnt over arbeidet nært i bispedømmet. Noen steder, møter en fortsatt det tradisjonelle mønster med kirke og organisasjon, side om side. Det rapporteres at det tradisjonelle foreningsarbeidet svekkes langsomt.

Proster peker på en dobbel utvikling her: Fordi foreningene svinner hen, søker mange misjonsengasjerte inn i

SMM-samarbeidet, mens andre heller markerer en selvstendig linje og samler seg i større forsamlinger – ofte i store nybygde bedehus. Flere proster melder at ansettelsesvedtaket i Kirkemøtet 2007 har skapt noe uro og bevegelse i organisasjonene. Dette kan også lokalt leses ut av kolonnene over utmeldte, men tallene er små. Biskopen har årlig kontakt-møte med regionslederne i organisasjonene, og de rapporterer at nevnte uro er liten i bispedømmet, knapt snakker noen om "alternativ kirketilknytning".

Utredningen "Kunsten å være kirke" har utløst et engasjement noen steder. Det dreier seg gjerne om et mer variert musikalsk liv. Torhild Moen fikk Sunnivastipend for å utvikle en påskemusikal i Notodden.

Når det gjelder kirkehus og kirkelige bygg, skjer det atskillig: Gulset kirke i Skien er under full oppbygging, Stathelle kirke er under utvidelse, likeså Gautefall fjellkirke. Fjellkyrkja på Skafsåheia skal vigsles i juni. Søgne hovedkirke har vært gjennom en større ombygging. Ellers meldes det om krevende vedlikeholdsbehov fra flere kommuner. Hellekirken i Kragerø blir soknekirke for eget sokn med det første. Kirkebasaren i Arendal er renoverert og beriket med et gatekapell. Kontorfasilitetene er blitt bedre flere steder, bl.a. i et nytt felles senter for Hisøy og Øyestad.

Mange menigheter arbeider med, eller har fullført, bygging av nytt



Sommerfugl på stola?

I Wergeland-året søkte en av prestene biskopen om å ha en sommerfugl som symbol på stolaen sin. Dette er et gammelt kristent symbol mest kjent fra gravminner, for å symbolisere livet i oppstandelsen.

Sommerfuglen er i dag et populært motiv brukt i smykker, tatoveringer, og blomsterdesign. En kan derfor risikere at den kristne symbolikken ikke alltid vil bli rett forstått. Liturgisk utvalg, godkjente sommerfuglen som symbol på fiolett og hvit stola, ut fra ønsket om å trekke inn biologiske motiver som uttrykk for Guds skapende handlinger. Det ble anbefalt kun å bruke sommerfuglen som symbol for det oppstandne livet. Dette eksemplet er et uttrykk for behovet for nytenkning i bruk av symboler på de liturgiske tekstilene.

(Foto: Mathilde Moland)

Kapittel 3.2 – Omtale av departementets resultatmål

Gjennomføring av kirkemøtets vedtak og ivareta felleskirkelige oppgaver for øvrig.

2008 har i stor grad vært preget av nye planer og reformer som er i gang i kirka.

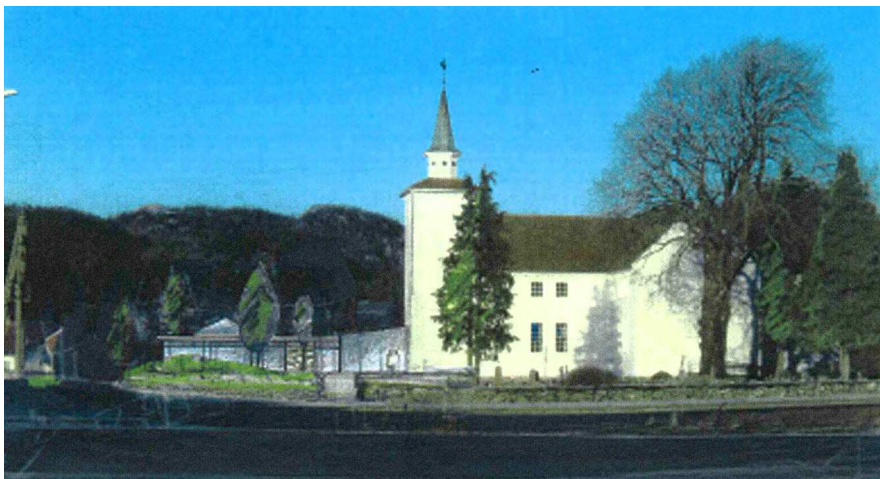
Vi nevner først gudstjenestereformen. I 2006 startet prosjektet "Liv i kirken. Fornyet gudstjenesteliv i Agder og Telemark. En strategisk satsing på utvikling av gudstjenestelivet". I stedet for en prosjektleder ble det valgt en resursgruppe som rapporterte til kirkefagsjef. Gruppen besto av fem personer som i hver sin 10 % stilling hadde ansvar for å koordinere og følge opp to prostier i forhold til ny gudstjenesteordning. Prosjektet ble avsluttet sommeren 2008.

Evalueringen viser at det er vanskelig å få fullt utbytte av en 10 % stilling. Samtidig ser en også at prosjektet har beredt grunnen for den store liturgireformen som er i gang. Oppfølgingen har vært å ansette en prosjektleder i 50 % fra høsten 08 med oppgave å koordinere høringsprosessen lokalt og legge til rette for implementeringen når den tid kommer.

Vi har offisielle høringsmenigheter i Aust-Telemark-, Vest-Nedenes- og Mandal prostier. Prosessen fram til bispedømmets høring i 2009 er i god gjenge.

Det er krevende å få menighetene til å forstå at vi pr. i dag er i en høringsfase og at det ikke er endelige liturgier som foreligger. Videre har det i de menighetene som har jobbet med gudstjenesten utviklet seg liturgiske varianter som vi må kvalitetssikre.

Når det gjelder "KM 7/07 Tilsetjing og vigsling i Den norske kyrkja av homofile i partnerskap. Konsekvensar av fråsegna frå Lærenemda 2006." har vi i kontaktmøter med kirkevergene



Skisse av omsøkt tilbygg til Lyngdal kirke

menighetscenter. Disse byggene fremstår i realiteten som nye arbeidskirker, med forsamlingsal, møterom, ungdomslokaler og kontorer. Noen steder bygges de i samarbeid med frimenigheter eller misjonsorganisasjoner. En av årsakene til at byggene reises, kan være at Riksantikvaren ikke har godkjent søknad om ombygging eller utvidelse av kirken eller at kommunen ikke ser seg i stand til å realisere de kirkebygg de etter kirkeloven har ansvar for å finansiere. Disse byggene kan gjøres lett tilgjengelig for rullestolbrukere og barnevognbrukere. Ofte synes det lettere å komme til disse nye menighetssentra for folk som ikke vanligvis går i kirken. Slike byggeprosjekter er kostbare, og binder opp store økonomiske og frivillige ressurser i menigheten som ellers kunne vært nyttet til driftsmidler for menighetsarbeidet.

Ellers må det nevnes at menighetene sliter med å få antikvariske myndigheter med på godt begrunnede endringer av kirker, slik at de kan tjene dagens formål og menighetsliv. Som ett tydelig eksempel siterer vi fra prosten i Lister i sin årsmelding om planene for Lyngdal kirke. Han konstaterer at i Lyngdal "lekker" kirkemedlemmer til frikirkene pga deres barnevennlighet, og fortsetter: "Vi ønsker våre kristne søsken i de andre kirkesamfunnene alt godt, men samtidig er det frustrerende å være vitne til at vi "lekker" kirkemedlemmer fordi vi ikke makter å legge forholdene bedre til rette. Det er forunderlig å registrere motkreftene til en god utvikling på dette område, - om de heter riksantikvar

eller gamle strukturer". Dette er et tydelig utsagn om en viktig sak for utviklingen av rammebetingelsene for det fremtidige menighetsliv. Dialogen med Riksantikvaren gjelder for tiden ikke bare om det liturgiske rom, men også om pietetsfulle endringer av gamle kirker for å gjøre dem tjenlig for dagens og morgendagens behov.

De gode lokaløkumeniske tradisjoner lever videre gjennom ulike fora for pastorer, felles arrangementer og pinsefeiring. Flere prostier melder også inn behov for å møte det moderne ferie- og weekendsamfunn. Det gjelder i fjellet (Hovden, Sirdal, Gautefall) og langs kysten. Kirken må følge folkestrømmen. I lys av den enorme hytteutbyggingen som har vært, kan en si at de relativt stabile tall for gudstjenestebesøk er påfallende.



Mykland kirke, med sine enestående takmalerier gikk nær tapt i skogbrannen som herjet Froland. Iherdig innsats fra brannvesen og frivillige stanset brannen bare meter unna kirken (Foto: G.Myre/ATB)

diskutert forholdet mellom ansettelse og tjenestebrev. I en konkret sak har biskopen valgt å gi stadfestelsesbrev av tilsynsforhold i stedet for regulært tjenestebrev til en kantor som har inngått partnerskap etter at vedkomne var vigslet. Brevet ble lest opp for menigheten og det meldes at dette har fungert.

Utvikle kirkens trosopplæring og støtte til det miljøskapende arbeidet blant barn og unge.

Det at trosopplæringsreformen går over fra forsøks til driftsfase skaper foreventning i bispedømmet. Stadig nye menigheter jobber aktivt med egne trosopplæringsplaner for å være forberedt når det blir deres tur. Samtidig merker vi en viss matthet over å måtte vente i det uvisse med hensyn til å vite når det blir deres tur.

28 menigheter har deltatt i prosjektperioden. Forsøksprosjektene skaper ofte ny giv i menighetene. Flere dåpsbarn blir med i oppleggene og flere frivillige deltar. Ofte knytter disse prosjektene bånd mellom kirke og lokalmiljø på nye måter.

Ekstra spennende var det at forsøk 08 valgte Aust-Nedenes prosti som prøveprosti. Aust-Nedenes prosti er uten

prøveprosjekter, uten kateketer og diakoner. Dette utfordrer menighetsråd, fellesråd, prester og prost til samarbeid både om innhold og gjennomføring av reformen. Forventningen hos lokalmenighetene er stor. Samtidig var det uventet å oppdage at mye av informasjonen og kunnskapen om innholdet i reformen ikke var kjent i menighetene. Fordi prostiet har mange små fellesråd med små administrative ressurser og de to største fellesrådene hadde skifte i kirkevergestillingen i løpet av 2008, måtte prostet ta en betydelig del av koordinerings- og tilretteleggingsansvaret for trosopplæringsprosjektet i Aust-Nedenes prosti.

I forbindelse med trosopplæring møter vi utfordringene som ligger i den forutsetningen at reformen er for alle. De fem tilrettelagte tiltakene rettet mot barn og unge med utviklingshemming i bispdømmet, har vært viktige som referanse når trosopplæringen ikke har hatt nødvendig fokus på barn og unge med særskilte behov. Bispedømmets ressursgruppe (REKA) arrangerte i den sammenheng i august 2008 trosvandringkurs for frivillige og ansatte.

Når det gjelder økonomisk ansvar for konfirmanter med særskilte behov, er Bamble prosti et av seks prostier som

prøver ut ideene fra heftet "En likeverdige konfirmasjonstid" (utgitt av KA, Kirke departementet og Kirkerådet.)

Agder og Telemark bispedømmeråd har lenge valgt å satse på ungdom. Det viser seg blant annet ved å gjøre ungdomskonsulent til en fast stilling.

Det viktigste arbeidet i denne sammenheng er det kontinuerlige som går og går år etter år. Som det ble sagt på møtet mellom biskop og kommunen på en visitas: "Dersom en tar bort kirka og idretten, er det ikke mye igjen av det byggende arbeidet her." Vi tror at den innsatsen som lokalmenighetene legger ned i sitt barne- og ungdomsarbeid er et sterkt bidrag til å skape gode lokalsamfunn.

Vår erfaring er at ungdomskonsulenten er viktig både for det daglige arbeidet i menighetene, for rekruttering til fremtidige stillinger i kirken og til å lære ungdom til å ta ansvar i kirken. Det ligger store muligheter til lederutvikling og til å utfordre ungdommen gjennom ungdomsting, ungdomsråd og ungdommens kirkemøte. I så måte var det en god opplevelse for ungdommen i bispedømmet når Ingrid Svendsen (16 år) som "vår" ungdomsrepresentant på kirkemøtet 08 fikk stor respons på forslaget om "Ungdomsprest/pastor", som hun på vegne av Agder og Telemarks ungdomsting 08 la fram på kirkemøtet.

Et spesielt prosjekt er "lagsteamene" fra Kvitsund gymnas, som driver et offensivt ungdomsarbeid i Vest-Telemark. "Lagsdiakonen" i Kviteseid har 60-70 gymnasiaster med seg på team rundt i bygdene. Prosjektet har fått biler og frivillig mekanikertjeneste.

Ellers er ungdomsprosjektene "KonfCamp" og "Roadservice" framdeles våre flaggskip som når langt innen bispedømmet, men også nasjonalt. KonfCamp er en konfirmantleir i tilknytning til festivalen Skjærgårds Music & Mission på Risøya. Leiren samler mellom 400 og 500 konfirmanter og er et godt innarbeidet arrangement som nå er selvfinansiert. Roadservice er en teamturne som holder konserter og trosopplæringsstimer for konfirmanter



Over 1000 11-åringer deltok på Lys Våken arrangementer første søndag i advent 08. De overnattet i kirkenene sammen med ledere og deltok på aktiviteter og gudstjenester i løpet av helga. Mange menigheter melder om vellykkede arrangementer og glade 11-åringer. Dette er en livsopplevelse som kan skape tilhørighet og eierskap til kirke og alt den står for."

og annen ungdom over hele landet. Opplegget som skjer i samarbeid med Kirkens Nødhjelp har også internasjonal diakoni som mål. Mellom 10.000 og 12.000 deltar på disse arrangementene årlig. Prosjektet har vært støttet fra trosopplæringsreformen, men siden dette er et nasjonalt prosjekt er det en utfordring å finansiere en videreføring av dette vellykkede trosopplæringsarbeidet når prosjektperioden utløper i 2009.

Styrke kirkens diakonale og sosiale arbeid

Nesten 40 diakoner og diakonimedarbeidere gjør sammen med frivillige og diverse diakoniutvalg og menighetsråd rundt om i bispedømmet en formidabel innsats. Mange av stillingene er små og finansiert helt eller delvis på innsamlede midler. Disse stillingene utløser mye frivillighet og godhet i lokalmiljøene.

Når det gjelder familievern har arbeidet med å omorganisere Kirkens familievernkontor vært krevende. Resultatet er blitt "status quo". Det betyr at bispedømmets innsats er kanalisert gjennom fem Kirkens familievernkontor og samlivsprosjektet LEVEL.

LEVEL er nå etablert i 8 av 15 kommuner i Vest-Agder. Kube rådgivning A/S har evaluert prosjektet og anbefaler at prosjektperioden utvides med ett år for å bygge videre på de gode relasjoner og resultater som det rapporteres om.

Bispedømmet har et stadig fokus på å utvikle tiltak tilrettelagt for mennesker med utviklingshemming. Det rapporteres om økt oppslutning. Ellers er det å nevne at Bjørgvin-, Stavanger og Agder og Telemark bispedømmer har arrangert konferansen "Hel" rettet mot frivillige og ansatte. Voie menighet har opprettet integreringsutvalg som blant annet har som mål å få med utviklingshemmede i gudstjenesten. Integreringskonsulenten har studert forholdet mellom mennesker med utviklingshemming og bildende kunst. Han var i den forbindelse både i Danmark og Sverige.



Roadservice er et nasjonalt prosjekt som kombinerer trosopplæring med konsert og sosialt engasjement. Et team bestående av syv ungdommer reiser hele landet rundt og kommer iløpet av skoleåret 2008/2009 til å besøke ca 100 menigheter. Opplegget kombinerer en klar evangelisk profil med et tydelig engasjement for verden rundt oss.

Vedtaket i sak KM 11/06 "Innvandring og integrering – Den norske kirkes rolle i et flerkulturelt samfunn," er en stadig utfordring. Vi ser at i menigheter hvor det er asylmottak er der sporadiske tiltak for integrering og samhandling. Temaet er ofte et tema på visitaser. Det rapporteres for eksempel fra Birkenes at etter visitasen med innlagt besøk på SANA flyktningemottak, har soknepresten uten at det er opprettet fast kontaktordning, blitt innkalt i vanskelige saker og voksenopplæring. Her har også blitt arrangert internasjonal gudstjeneste.

Bispedømmerådet understreker stadig forholdet mellom det flerkulturelle samfunnet og lokalmenighetene. Når det gjelder antall kirkegjengere med ikke-norsk bakgrunn, ligger vi dårlig an.

Domprostiet har valgt å gå inn for å etablere en internasjonal menighet i samarbeid med bispedømmerådet og NMS. Målet er at en slik menighet skal bli inngangsport for innvandrere til lokalmenighetene. Den menigheten som har lyktes best på dette området er framdeles Farsund.

Menighetens praktiske respons på "KM 4/07 Truet liv – troens svar. Kirkens vitnesbyrd i lys av klimaendring og arbeid med miljø, forbruk og rettferd", er en kontinuerlig prosess.

I vårt bispedømme forgår arbeidet i tett samarbeid med Kirkens Nødhjelp og Grønn hverdag som sammen med vår diakonirådgiver utgjør en ressursgruppe for Forbruk, Miljø og Rettferd. Gruppen rapporterer at selv med minimalt tilskudd fra Miljødepartementet, et tilskudd som tidligere år har vært medvirkende til konkrete miljøtiltak rundt om i bispedømmet, har Eide og Hommedal blitt grønne menigheter. Likeledes er prosjektet miljøvennlig kirkegårdsdrift i Bø kyrkjelyd ferdigstilt. Prosjektet er presentert for andre menigheter på stiftsdagene.

Den nye diakoniplanen, KM 6/07 Plan for diakoni, ble presentert for prostene og diakonene i januar 08. Prostene og diakonene har presentert den nye diakoniplanen for menighetene ved prostivise kurs og samlinger. Diakonirådgiver ved bispedømmekontoret har deltatt på mange av disse samlingene. Vi har også forsøkt å kombinere diakoniplanen med de andre reformene og annet planarbeid som foregår parallelt i menighetene. Blant annet med en prostisamling i Aust-Telemark der demokratiseringsprosessen, trosopplæringsreformen og den nye diakoniplanen var tema.

Fremme samarbeidet mellom kirkens organer, overfor frivillige kristelige organisasjoner og mellom kirke og samfunn.

Bispedømmerådet har nådd ett av sine uttalte resultatmål for 2008 ved at misjonskonsulentstillingen er omgjort fra prosjektstilling til fast stilling. Vi opplever en økende interesse for misjonsprosjekt knyttet opp mot Samarbeidsrådet for Menighet og Misjon (SMM). Pr 31.12.08 hadde 74% av menighetene avtale gjennom SMM, mot 72 % året før. I tillegg hadde 14 menigheter misjonsavtale med andre organisasjoner eller prosjekt. Ved årsskifte var kun 19 sokn uten avtale.

Menighetene får en utfordring når de



Ingrid Breilid Svendsen (16) kom som tidens yngste kirkemøtmedlem og la fram saken om ungdomspastorer. Her i samtale med rektor Leif Vidar Haanes (Foto: Vidar Kristensen/kirkerådet)

”Mangfold og toleranse” med Kjell Magne Bondevik som hovedtaler.

Stimulere til utfoldelse av kunst og kultur innefor kirken.

Når det gjelder KM 7/05 ”Kunsten å være kirke – Kulturmelding for Den norske kyrkja,” savner Agder og Telemark bispedømme et system for og en tradisjon for å synliggjøre den kulturfaktor som kirken er i lokalmiljøet. Vi savner også system og tradisjon for å utvikle og virkeliggjøre de muligheter som ligger i forhold til kultur.

Vi vet at kirka er til stede gjennom sitt trofaste arbeid. Vi kan nevne sang, musikk og kirka som konsertarrangør. Ikke sjeldent deler kommuner ut sine kulturpriser relatert til aktiviteter knyttet til kirke og bedehus. Det er nok å ta med to eksempler som viser dette. Skien menighet er utfordret til å tilrettelegge for den kulturelle skolesekken et halvdagsopplegg for 6.klasse og som tidligere nevnt fremførte Notodden menighet sin påskemusikal.

Det at fellesrådene har ansvar sammen med kommunene for våre kirkehus, er hvert år en betydelig kulturinnsats både i forhold til arkitektur og kunst. I den forbindelse skjer det et stadig kulturelt bidrag. Vi never at Vanse er i ferd med å ferdiggjøre nye kirke-tekstiler. Når det gjelder de verdifulle kirketekstiler, har vi i 2008 fokusert på riktig vedlikehold og oppbevaring, ved blant annet seminar om emnet på stiftsdagene 2008. Gulset kirke er under oppføring. Til Gulset kirke har kunstneren Borgny Farstad Svalastog levert fullt sett med messehaket, prekestolkede og lesepultkede, der hun ved sin bruk av hånden som symbol har nytolket den i liturgisk bruk, idet hun ønsker den skal symbolisere ikke bare Guds hånd, men også menneskets hånd.

Det skjer ellers en del i forhold til orgelparken i bispedømmet. I den forbindelse er det interessant å merke løsningen som er funnet i Valle kirke i Sør-Audnedal. I den gamle fasaden er det plassert et orgel bygget av Albert Keates (England) i 1907. Dette

overtar det misjonsengasjementet som misjonsforeningene hadde tidligere. Skal misjonen bli en naturlig del av menighetens liv, må misjonsavtalene utnyttes til å skape engasjement for misjon som helhet og ikke bare for det enkelte prosjekt som ligger i avtalen. Samtidig kreves det tydelighet og smidighet fra kirkens side når enkelte misjonsorganisasjoner finner det vanskelig å samarbeide med den offisielle kirken.

Misjon engasjerer ungdommen og misjon var en sak på Ungdomstinget. Det er verd å merke seg at ungdommen behandlet misjon under tittelen ”Utenlandssaken” I protokollen heter det at når ungdom hører om misjon, tenker de helst på noe som foregår på bedehuset. De oppfordrer menighetene til å engasjere ungdom i forbindelse med misjonsavtalene.

Integreringsarbeidet utløser samarbeid med andre kirker og organisasjoner. I Vennesla samarbeider kirken, bedehusene, frikirken, pinsemenigheten, boligene og Norsk Forbund for Utviklingshemmede om tilbud til utviklingshemmede. Acta Agder har tatt opp ideen fra Acta Telemark og arrangert tilrettelagt leir for barn og unge med utviklingshemming.

Bidra til dialog og samhandling mellom andre kirke-, tros- og livssynssamfunn.

Det ser ut som om tradisjonelle fellesmøter mellom forskjellige kirkesamfunn er på retur. Vi merker også at en del organisasjoner og kirkesamfunn vegrer seg for samarbeid med Den norske kirke på grunn av kirkemøte vedtaket i 07 om tilsetning og vigsling av homofile som lever i partnerskap.

I forlengelsen av ”KM 12/06 Utfordringer i religionsmøtet” har misjonskonsulentene fått i oppdrag å arbeide for religionsdialogens plass i vårt flerkulturelle samfunn og som et viktig element i misjonsteologien i Agder og Telemark.

Tankene om at et prosti blir prøveprosti i forhold til religionsdialog er luftet i 08, men har ikke fått sitt endelige svar ennå. Og med utgangspunkt i Muhammed-karikaturene i Jyllandsposten, oppfordret U-tinget kirken til arbeide for lokale møtested for religionsdialog.

Bispedømmerådet støtter i denne sammenheng ”Forum for tros- og livssynssamfunn. (FLT)”. Domprosten er styreleder. FLT utvikler seg til en viktig arena for dialog og samtale. Høydepunkt i 2008 var seminar om

er et nyrestaurert orgel, med samme garanti som nytt og til en pris langt under halvparten av nytt orgel. Det finnes i dag en del eldre kirkeorgler på markedet etter fra kirker i Europa som ikke lenger fungerer som kirke.

På musikkfronten bør det også nevnes at det flere steder i bispedømmet er et tett og godt samarbeid mellom festivalarrangører og den lokale kirke. Dette gjelder foruten kirkefestspillene i Kristiansand også bl. a. jass og bluesfestivalen Canal Street i Arendal og Notodden bluesfestival. I tillegg er det et mangfold av konserter og kulturarrangement som skjer i samarbeid mellom menighet og kulturutøvere.

Legge til rette for økt deltakelse og styrking av det kirkelige demokratiet.

Vedtaket i KM 05/08 "Kirkelige reformer" og stortingsforliket april 08 om forholdet kirke - stat, har aktualisert arbeidet med sokneinndeling. Sammen med informasjon om demokratiseringsprosessen, har bispedømmekontoret utfordret menighetsrådene til å tenke nytt om sokneinndeling. Det er gjort vedtak om sammenslåing av 6 sokn i 2008.

Agder og Telemark bispedømmeråd har tilsatt prosjektleder i 50 % for tre år for å gjennomføre demokratiseringsprosessen. Ikke minst på grunn av de korte fristene og det store informasjonsbehovet, har det vært en god løsning at menighetsråd, fellesråd og andre har en person og forholde seg til. Arbeidet med demokratireformen ble påbegynt i 2008. Det meste vil skje i 2009.

Påse at egen virksomhet har en organisering og kompetanse som er brukerorientert og tilpasset oppgavene.

Virksomhetsplanen har som mål å ha fokus på medarbeiderskap og arbeide med temaet på tvers av avdelingene. Reformene og nye planer utfordrer medarbeiderskapet mellom ansatte, rådsmedlemmer og andre frivillige. Etter hvert som stadig flere oppgaver strømmet på i forhold til nye reformer, vedtok bispedømmekontoret i sitt junimøte at i forhold til

virksomhetsplanen skulle kun allerede avtalte aktiviteter knyttet til medarbeiderskap gjennomføres.

Med stor oppslutning ble to samlinger for ansatte og frivillige om temaet medarbeiderskap gjennomført i Domprostiet og Aust-Telemark prosti. Ansatte ved bispedømmekontoret presenterte reformene samtidig som de fremmøtte fikk mulighet til å begynne planleggingsarbeidet i egen menighet.

Mange menigheter har hatt medarbeiderskap som tema for storsamlinger dette året. Biskopen har fokusert på medarbeiderskap i sine visitaser og tema på fagsamlingen for prester 2008 var "Presten en medarbeider."

Alle nye planer og reformer, har gjort at kontoret har valgt å tenke tverrfaglig i henvendelser og møter med menighetene. På kirkelivsavdelingen jobber de forskjellige konsulenter og rådgivere fram et tverrfaglig konsept for lokal planlegging i menighetene. Målet er at nye menighetsråd etter valget 2009 skal få hjelp til å se sammenhengen mellom menighetsråd og de forskjellige arbeidsgrenene i menigheten. Det betyr også at den enkelte konsulent aldri bare representerer eller presenterer sitt fagfelt alene.

Bispedømmekontoret har gjennomført en risikoanalyse for å avdekke kritiske faktorer i forhold til resultatmålet om kvalitet og service på tjenestene som ytes. Denne viste behov for bedre

beskrivelse av medarbeidernes oppgaver, ansvar og myndighet og hvordan overlappning bør skje ved sykdom og fravær. Som resultat har det vært arbeidet med stillingsbeskrivelser og delegasjonsreglementer med vekt på samhandling og overlappende funksjoner.

Videre er det gjennom medarbeider-samtaler og lederutviklingssamtaler lagt opp til støtte og veiledning for medarbeidere, samt at det gjennom nettverksmøter, avdelingsmøter og kontaktmøter og evalueringsprosedyrer skal drives en kontinuerlig evaluering av kvaliteten på bispedømmekontorets tjenesteyting.

Det har vært vanskelig å rekruttere vikarer i forbindelse med sykefravær og permisjon innenfor fagfeltene økonomi, og kirkelig undervisning. Dette, sammen med biskopens presesfunksjon og merarbeidet som følge av de store kirkelige reformene, har vært en kapasitetsmessig utfordring. Omgjøring av misjonskonsulent og ungdomskonsulent til faste stillinger, samt at det mot slutten av året er gjort tilsetning av prosjektledere for reformene innenfor trosopplæring, styrket demokrati og fornyet gudstjeneste, har bidratt til kapasitetsmessig og kompetansmessig styrking av kontorets virksomhet i tiden som kommer.

Et annet eksempel på en kvalitetsmessig utfordring i forhold til bispedømmekontorets tjenesteyting overfor den



Fra påskekirkemusikalen i Notodden menighet. (Foto: A.K. Rønning)



Bispedømmekontoret var vertskap for bispemøtet i januar 2008 (Foto: G.Myre/ATB)

lokal kirke, er at ca 75% av kirkene i bispedømmet er ført på Riksantikvarens liste. For saker vedrørende disse skal Riksantikvaren gi uttalelse før biskopens godkjenning kan gis. Vi registrerer en svært lang saksbehandlingstid hos Riksantikvaren. Dette bidrar ofte til at tiltak blir forsinket, og bevilgede midler ikke kan utnyttes. Videre skaper det frustrasjon på lokalplanet, og fører lett til minsket respekt for å følge lover og regler ved igangsetting av tiltak.

Kirkedepartementets rådgiver i kirkebyggsaker, kirkekonsulenten, gikk av med pensjon 1.september 2008. Oppgaven ble overtatt av Kirkerådet, men det har tatt lang tid å få denne funksjonen på plass. Da vi har behov for denne tjenesten daglig oppleves situasjonen som utilfredsstillende og som dårlig service fra Kirkerådets side.

Mange av tiltakene i kirkene som det søkes om godkjenning om, er rent tekniske tiltak, som f.eks montering av elektriske lukeåpnere i tårnlukene, montering av lynvernanlegg, montering av nød- og ledelys i kirkerommet og liknende. Lovverket tolkes slik at biskopen skal behandle slike søknader. Det er grunn til å stille spørsmål om det er riktig bruk av bispedømmekontorets ressurser at biskopen skal godkjenne slike tiltak.

3.3. Biskopens tjeneste – spesielt

Ved siden av det jevnlige arbeid uke for uke, er det gjennomført 5 visitaser. Visitasene viser seg fortsatt å være en meget velfungerende side ved tilsynstjenesten, hvor det menighetsmessige

har prioritert, men hvor også det bredere nedslag i lokalsamfunnet utgjør et viktig supplement. Biskopen er nå i ferd med å komme "runden rundt" i alle de "gamle" 67 prestegjeld.

Ellers har biskopen gjennomført pastoral dager i alle 11 prostier ved siden



Biskopen inspisierer kirkebøkene i Froland. T.v.: Kirkeverge Karl Otto Bråthen, biskop Olav Skjevesland, sokneprest Svein Skåland og prost Sissel Hasleholm. (Foto: E. Th Jakobsen/ATB)

av ulike stiftsdager, dagsseminar med de ulike faggrupper, kontaktmøter med kirkevergelaget, etc.

Presesvervet griper mer og mer merkbart inn i arbeidsukene, både med nasjonalkirkelige og økumeniske gjøremål. I snitt betyr det 2 dager i Oslo pr uke, hyppigere arbeidsutvalgsmøter, utredningsarbeid, lederfora, delegasjonsreiser, representasjoner, stigende pressepågang, etc. Takket være velfungerende staber så vel i bispedømmet som ved Bispemøtets sekretariat går dette på et vis, men det er mange invitasjoner og forventninger om bidrag og nærvær som må avslås. Preses har representert kollegiet ved to bispeavskjeder (Wagle i

Nidaros og Hagesæther i Bjørgvin) og vigsløst to nye biskoper (Midttømme i Møre og Singsaas i Nidaros).

Med de forventninger og krav som bygger seg opp rundt presesvervet tappes nærværet i eget bispedømme. Samtidig gir dette bispedømmekontoret og bispedømmet forøvrig større nærhet til sentralkirkelige organer og saker. Det er en realistisk utsikt at biskoper og bispedømmer ved kommende nyvalg vil betakke seg for å bli pålagt presesvervet etter dagens modell.

Det er likevel i eget bispedømme de små og store begivenhetene i bispetjenesten skjer.

I 2008 feiret Vestre Porsgrunn kirke 200 år, Laget kirke 100 år og Luksefjell kapell og Kilen kapell markerte henholdsvis 150 år og 50 år.

Når det gjelder vigsling til kirkelige stillinger ble seks stykker, hvorav halvparten kvinner, ordinert til prestetjeneste. Tre stykker, herav to kvinner, ble vigsløst til kantortjeneste. En av kantorvigslingen var ved den lokale prost.

Det gir mening å delta på menighetenes arrangementer av forskjellig slag. Det at biskopen er til stede, gir lokalmenigheten tilhørighet til kirken som større enhet. Samtidig gir slike besøk biskopen en mulighet til å utvikle og knytte kontakter med kirka som levende lokalmenigheter. Så langt tid og krefter strekker til deltar derfor biskopen på alminnelige gudstjenester og gudstjenester eller samlinger knyttet til for eksempel ungdomsarangement og pilegrimsledene våre.



Fra pilgrimsvandringen mellom Hovden og Røldal. (Foto: : Bjørnar Mørneskog)

Kapittel 4 - Kirkelig statistikk, tendenser og endringer.

Diagrammene på neste side viser tendenser for den delen av kirkestatistikken som har størst endringer. Dette gjelder antall dåp og utmeldinger, konfirmanntall og gudstjenestedeltakelse ved hovedgudstjenester og gjennomsnittlig antall nattverdbesøk.

Inn- og utmeldinger

Tabellen til høyre viser endringer i inn- og utmeldinger i bispedømmet de siste årene.

Med unntak av året 2005 har antall innmeldinger ligget stabilt på mellom 140 og 180. Også antall utmeldinger har vært stabilt mellom 450 og ca 600 fram til og med 2005. Fra 2006 har vi merket en betydelig økning i antall utmeldinger. Prostene melder at antall medlemmer som melder seg ut som følge av Kirkemøtes vedtak i den såkalte homofilisaken i 2007 er økende. Dette er nok hovedårsaken til veksten i antall utmeldinger.

Diagram 1 viser hvordan antall utmeldinger pr 1000 medlemmer fordeler seg på de tre fylkene i bispedømmet. Vest-Agder har den mest konservative medlemsmassen kirkelig sett. Her ser vi en markert økning i antall utmeldelser fra 2006. Også i Aust-Agder øker antall utmeldelser i 2006, og øker ytterligere. Telemark er det mest folkekirkepregede fylket i bispedømmet, men med store variasjoner. Her ligger andelen utmeldelser noe lavere og veksten er mindre.

Antall døpte

Andelen døpte har ligget konstant på rundt 82 % i flere år, men fikk et betydelig fall til 77,7 % i 2006. **Diagram 2** viser at andelen døpte av antall fødte igjen økte til nær 80 % i 2007. På landsbasis er dåpsprosenten i 2006 på 73,9 og på 73,5 i 2007.

Inn- og utmeldinger i Agder og Telemark bispedømme						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Innmeldte	125	140	176	233	156	162
Utmeldte	470	480	524	616	881	962

Fødte og døpte i Agder og Telemark bispedømme						
	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Fødte	4774	4729	4843	4741	5031	5014
Døpte	3959	3908	3945	3863	3909	4006

Fødte og døpte i Agder og Telemark bispedømme

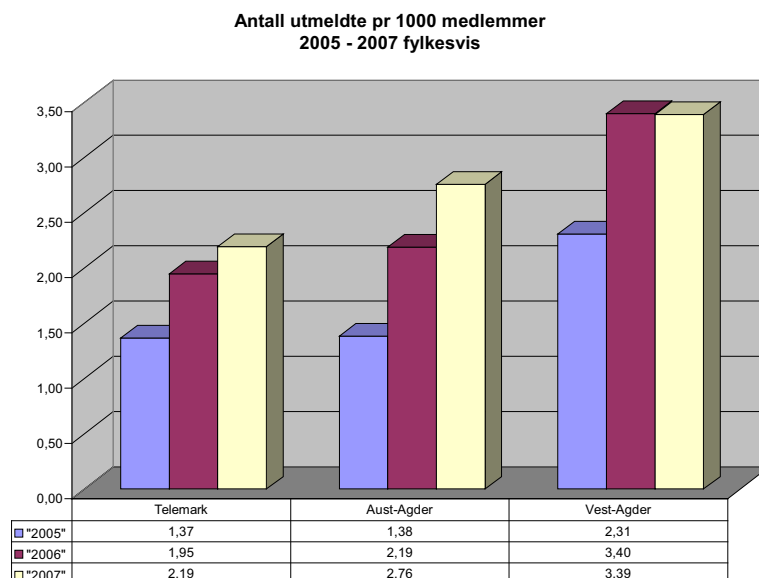
Tabellen over viser at det er en betydelig endring i antall fødte fra 2005 til 2006. Samtidig er det en betydelig nedgang i antall kirkemedlemmer i samme tidsrom. Det var på dette tidspunkt SSB overtok ansvaret for kirkestatistikken. Hvorvidt det betyr en endring i datagrunnlaget vites ikke.

Konfirmanter.

Andelen konfirmanter i prosent av antall 15 åringer har vist økning på landsbasis siden 2005. Fra 66,3 % i 2005, til 66,7 % i 2006 og 67,1% i 2007. Den samme tendensen ser vi i Agder og Telemark bispedømme, slik **diagram 3** viser. Etter en stagnasjon og litt tilbakegang de siste årene er det

fra 2005 en klart økende tendens. Trosopplærings-reformen og bispedømmets og menighetenes satsing på ungdomsarbeid, herunder prosjekter som KonfCamp og Roadservice, synes nå å gi resultater. For få år tilbake fikk vi meldinger om at ungdom særlig i de større byene, ønsket å gå til konfirmandundervisning i frimenigheter, mens vi nå får meldinger om vekst i ungdoms- og konfirmandarbeidet i kirken, flere steder i bispedømmet.

Diagram 1



Gudstjenestebesøk og nattverdgjester

Oversikt over det samlede antall gudstjenestebesøk de siste årene viser en markert tilbakegang. Ved siden av gudstjenestebesøket går også antall gudstjenester litt tilbake. Gjennomsnittlig antall deltakere på gudstjeneste på søn- og helligdager er redusert fra ca 112 ved tusenårsskiftet til 105 i 2007. Siden 2002 har tallet ligget stabilt på ca 107, men viser nå en tilbakegang. På landsbasis var det i 2007 i gjennomsnitt 100,7 deltakere pr. gudstjeneste på søn og helligdager.

Prostene melder om forskjeller i gudstjenestebesøket fra sted til sted og større forskjeller fra gudstjeneste til gudstjeneste, nå tidligere. Det kan synes å være en tendens at flere har fritidsbolig og derfor er bortreist i helgene.

Det er derimot gledelig at andelen nattverdgjester pr. gudstjeneste med nattverd, øker i 2007. **Diagram 4** viser at gjennomsnittlig antall nattverdgjester pr. gudstjeneste med nattverd øker fra 50 i 2006 til 53 i 2007. På landsbasis er det også en liten økning i samme periode, fra 38,8 til 39,3.

Avslutning

Årsrapporten viser at mye fungerer godt i bispedømmet. Likevel ser vi at det fortsatt er mye upløyd mark på ungdomsfronten, at innføring av de store nye reformene i kirken vil kreve både ressurser, tid, motivasjon og tålmodighet, og at vi er kommet kort når det gjelder forsøks- og utviklingstiltak i den lokale kirke.

En annen stor utfordring vil være å legge til rette for gode arbeidsvilkår og god ledelse av prestedtjenesten, slik at vi kan beholde prester og rekruttere nye prester til tjeneste. Prestene melder selv om at det er behov for bedre seniorpolitikk og bedre oppfølging av nytilsatte.

Diagram 2

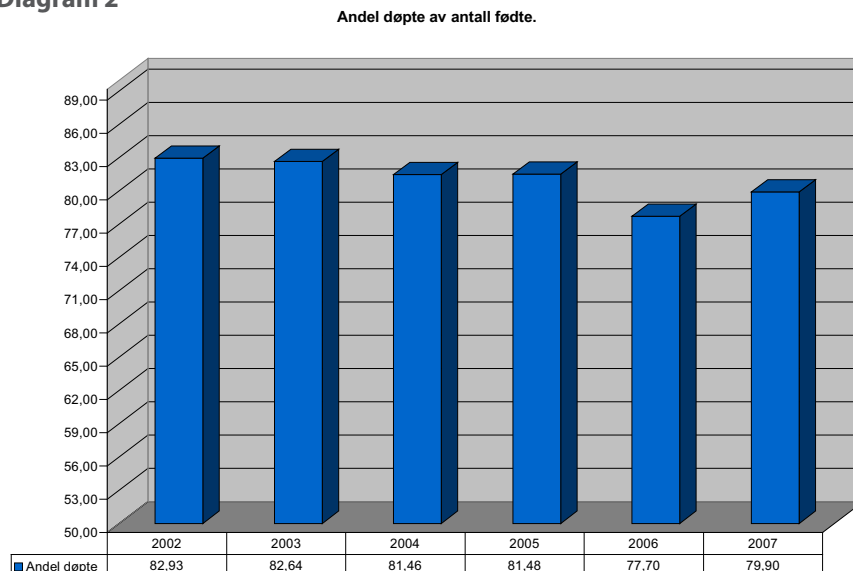


Diagram 3

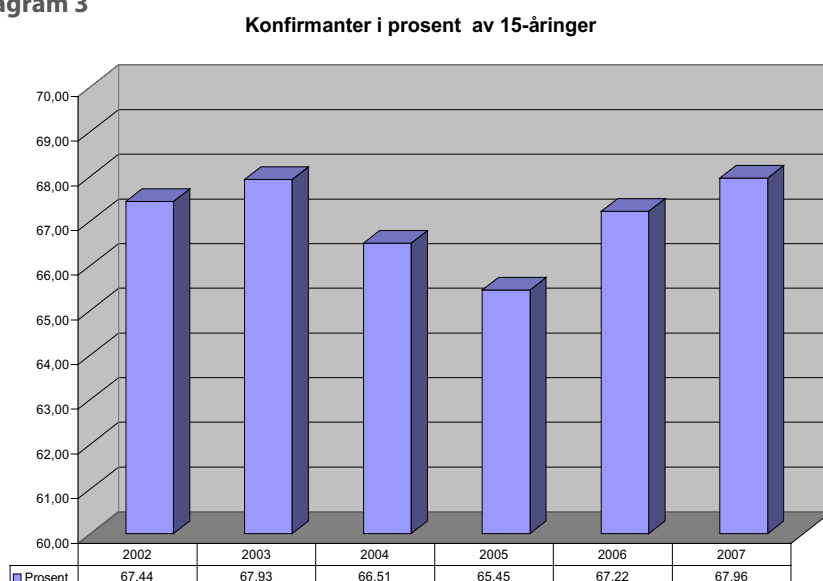


Diagram 4

